

NOTA INFORMACYJNA

Ramy kwalifikacji w Europie: tworzenie właściwych powiązań

Podczas gdy krajowe ramy kwalifikacji w Europie zbliżają się do fazy operacyjnej, kluczowym wyzwaniem staje się integracja polityki

Wdrażanie ram kwalifikacji opartych na efektach uczenia się jest obecnie zjawiskiem globalnym. Według najnowszej wspólnej publikacji Cedefop, ETF i Unesco ramy kwalifikacji są obecnie wdrażane lub opracowywane w 142 krajach.

Obejmujące osiem poziomów europejskie ramy kwalifikacji (EQF) umożliwiają porównanie wszystkich typów i poziomów kwalifikacji z różnych krajów, podsystemów i konfiguracji uczenia się. Obecnie 36 krajów wspólnie pracuje nad wdrożeniem EQF: 28 państw członkowskich UE oraz Bułgaria, Jugosłowiańska Republika Macedonii, Czarnogóra, Islandia, Liechtenstein, Norwegia, Serbia, Szwajcaria i Turcja.

EQF jako punkt odniesienia

Do końca 2013 roku 22 spośród tych krajów ⁽¹⁾ powiąże w sposób formalny kwalifikacje krajowe z EQF (odnoszą je do EQF); pozostałe kraje mają tego dokonać w ciągu najbliższych dwóch lat. Do krajowych świadectw, dyplomów i dokumentów Europass zostaną nareszcie włączone odpowiednie poziomy EQF. Tak już się dzieje w Danii, Estonii, Irlandii, Francji, na Litwie i w Portugalii.

Zewnętrzna ocena przeprowadzona w latach 2012/13 potwierdziła, że EQF zostały zaakceptowane jako punkt odniesienia dla krajowych ram kwalifikacji. Jednak kluczem do sukcesu jest ciągłość. Powiązania pomiędzy europejskimi i krajowymi poziomami kwalifikacji

muszą podlegać regularnym przeglądom; wspólne zaufanie można osiągnąć tylko dzięki systematycznej wymianie pomiędzy krajami.

Ramka 1. Ramy kwalifikacji dla europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego

Kraje zaangażowane w projekt EQF uczestniczą również w procesie bolońskim i wdrażają ramy kwalifikacji dla europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego (QF-EHEA). Niektóre kraje połączyły poświadczenie zgodności z QF-EHEA (17 krajów) z odniesieniem do EQF; jest to możliwe dzięki wdrożeniu **kompleksowych** krajowych ram kwalifikacji (NQF). Bułgaria, Estonia, Chorwacja, Łotwa, Litwa, Luksemburg, Malta, Austria, Portugalia i Słowenia opracowały wspólne sprawozdania dotyczące obu ram.

EQF jako katalizator krajowego rozwoju

Przed przyjęciem EQF w 2008 r. ⁽²⁾ tylko trzy kraje – Irlandia, Francja i Wielka Brytania – wprowadziły krajowe ramy kwalifikacji oparte na efektach uczenia się. Obecnie wszystkie 36 krajów zaangażowanych w projekt EQF opracowuje i wdraża tego typu ramy.

Oznacza to, że EQF mają wpływ na to, jak klasyfikowane i szeregowane są kwalifikacje na szczeblu krajowym. W większości krajów

⁽¹⁾ Austria, Belgia (Flandria, Walonia), Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Dania, Estonia, Francja, Holandia, Islandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowenia, Wielka Brytania i Włochy.

⁽²⁾ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie. *Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej*, C 111, 6.5.2008, s.1.

wymaga to zastosowania nowego podejścia, czasami powodującego konieczność ponownej oceny wartości kwalifikacji i związku pomiędzy kwalifikacjami. Przykładem może być decyzja Niemiec o przypisaniu do poziomu 6 NQF zarówno kwalifikacji mistrza (*meister*), jak i stopnia licencjata.

Ramka 2. Poziom 5

Badanie Cedefop kwalifikacji na poziomie 5 EQF odwzorowuje te różne kwalifikacje z punktu widzenia efektów uczenia się. Badanie pokazuje, że przyjęcie takiej perspektywy wpływa na rozwój kariery (ponieważ ściślej wiąże kwalifikacje z rynkiem pracy) oraz na sposób przechodzenia do i z kształcenia zawodowego, ogólnego i wyższego.

Cztery fazy rozwoju NQF

Wczesne doświadczenia Irlandii, Francji i Wielkiej Brytanii sugerują, że rozwój NQF przypomina raczej nieustanny cykl ulepszeń niż postęp liniowy. Cztery fazy opisane poniżej mogą się pokrywać.

Faza projektowania i rozwoju: ten etap decyduje o uzasadnieniu, celach polityki i architekturze NQF. Do końca 2013 r. większość z 36 krajów uzgodniła ogólną strukturę swoich ram kwalifikacji. **Faza formalnego przyjęcia:** obejmuje opracowanie formalnego mandatu w formie ustawy o NQF, zmian w istniejących przepisach, rozporządzenia w sprawie NQF lub w innej formie. Dotychczas oficjalnie przyjęto 24 ram kwalifikacji, ostatnio w Chorwacji; do formalnego przyjęcia NQF przygotowują się Hiszpania, Rumunia, Finlandia i Szwecja. **Wczesna faza operacyjna:** instytucje mają obowiązek dostosowania się do struktur i metod NQF. Po formalnym przyjęciu poszczególne kraje pracują nad praktycznymi ustaleniami, dotyczącymi roli i obowiązków interesariuszy, a także opracowują kryteria i procedury przypisania kwalifikacji do poziomów NQF. Na tym etapie jest obecnie 11 krajów – Belgia (Flandria), Estonia, Holandia, Islandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa,

Niemcy, Norwegia, Polska i Portugalia. **Zaawansowana faza operacyjna:** NQF stanowią integralną część krajowego systemu kwalifikacji i są stosowane jako punkt odniesienia przez administrację publiczną, sektor prywatny i indywidualnych obywateli. W tej kategorii mieszczą się ramy kwalifikacji pięciu krajów – Danii, Irlandii, Francji, Malty i Wielkiej Brytanii.

Łącznie 28 krajów przyjęło ośmiopoziomowe ramy takie jak EQF; pozostałe stosują 5, 7, 9, 10 i 12 poziomów. Sześć krajów wprowadziło częściowe NQF obejmujące ograniczony zakres kwalifikacji. Trzydzieści krajów pracuje nad opracowaniem **kompleksowych NQF**, które będą obejmować wszystkie rodzaje i poziomy kwalifikacji.

Ramka 3. Postępy prac w Danii

Dania przyjęła kompleksowe NQF (osiem poziomów) w 2009 r. i zakończyła odnoszenie NQF do EQF w 2011 r. Duńskie NQF można obecnie uznać za w pełni działające; są one również coraz bardziej widoczne dla uczących się. W styczniu 2013 r. Dania rozpoczęła wydawanie kwalifikacji zawodowych z konkretnym odniesieniem do poziomów krajowych i europejskich. NQF są punktem odniesienia przy projektowaniu kwalifikacji zarówno w kształceniu zawodowym, jak i wyższym. Poziomy NQF są również wykorzystywane w tworzeniu struktury krajowych baz danych kwalifikacji, co sprzyja szerszemu zrozumieniu podejścia opartego na efektach uczenia się. Do roku 2013 wzrosła świadomość istnienia ram krajowych interesariuszy (70% respondentów uczestniczących w zewnętrznym badaniu deklarowało dobrą znajomość ram).

Wdrażanie efektów uczenia się w praktyce

Opis poziomów NQF na podstawie efektów uczenia się nie wygląda tak samo we wszystkich krajach. Ostatnie badanie przeprowadzone przez

Cedefop ⁽³⁾ ujawnia szeroki zakres stosowanych strategii.

Niektóre kraje, takie jak Estonia i Portugalia, stosują deskryptory poziomu EQF w sposób bezpośredni. Oba kraje przygotowują również tabele i przewodniki z bardziej szczegółowymi deskryptorami.

Druga grupa krajów (Dania, Finlandia, Islandia, Norwegia, Polska, Rumunia, Szwecja i Węgry) rozszerzyła deskryptory EQF w celu lepszego odzwierciedlenia złożonego charakteru systemu krajowego lub podkreślenia krajowych priorytetów. Na przykład termin „kompetencje” jest interpretowany na wiele różnych sposobów: od kompetencji ogólnych (Norwegia), poprzez kompetencje społeczne (Polska), do kompetencji jako holistycznej koncepcji obejmującej cały zakres wiedzy, umiejętności i postaw (Belgia, Holandia i Niemcy). Inne kraje (Finlandia, Islandia i Malta) dokonały integracji najważniejszych kompetencji unijnych z deskryptorami poziomu.

Otwarcie drzwi dla kwalifikacji zewnętrznych

Dla większości NQF punktem wyjścia są kwalifikacje regulowane i przyznawane przez władze krajowe. Ostatnio jednak uwagę wszystkich zajęła kwestia kwalifikacji zewnętrznych – tych przyznawanych przez inne organy.

Według najnowszych badań jedna trzecia z 36 europejskich krajów współpracujących w dziedzinie EQF zamierza otworzyć swoje NQF na większy zakres świadectw, dyplomów i kwalifikacji. Podjęcie tego kroku przyczyni się do dokładniejszego przeglądu istniejących kwalifikacji i może wzmocnić powiązania pomiędzy początkowym kształceniem i szkoleniem, zwykle zapewnianym przez sektor publiczny, a kształceniem ustawicznym oferowanym przez rynek pracy. Wszystkie kraje podkreślają potrzebę skutecznego zapewnienia

jakości; niektóre, w tym Holandia, Austria i Szwecja, są już w trakcie opracowywania kryteriów zapewnienia jakości.

Ramka 4. Kwalifikacje międzynarodowe

Jedną z istotnych kwestii jest uwzględnienie kwalifikacji opracowanych i przyznawanych przez międzynarodowe/wielonarodowe organizacje, stowarzyszenia i przedsiębiorstwa. Ponieważ władze krajowe nie gwarantują bezpośrednio takich kwalifikacji, nie ma pewności co do ich wartości na rynku pracy i w społeczeństwie.

Rosnące znaczenie walidacji

Wiele krajów dostrzega w NQF szansę na zintegrowanie walidacji kształcenia nieformalnego i pozaformalnego z krajowym systemem kwalifikacji. Walidacja pozwoli uczącym się na zdobywanie kwalifikacji w różnym czasie i w różnych konfiguracjach oraz wprowadza elastyczność do krajowego systemu. W tym celu muszą być spełnione dwa warunki: stosowanie takich samych standardów do walidacji, co w przypadku „normalnych” kwalifikacji; oraz zdefiniowanie tych standardów w formie efektów uczenia się.

Niektóre kraje (w tym Hiszpania i Holandia) wprowadziły wspólne standardy kształcenia zawodowego oraz kwalifikacji zawodowych; wyższe wykształcenie również staje się bardziej podatne na walidację.

Podczas gdy walidacja pozostaje kwestią krajowej polityki, osoby uczące się są oceniane w ramach celów programowych ustalanych przez pojedyncze instytucje. Efektem tego jest duża zmienność stosowanych praktyk, utrudniająca uczącemu się ocenienie, czy kształcenie nieformalne i pozaformalne będzie uwzględniane przez instytucje szkolnictwa wyższego.

Większość z 36 krajów współpracujących w dziedzinie EQF musi jeszcze ustanowić jasno zdefiniowane powiązanie pomiędzy własnymi NQF a ustaleniami w sprawie walidacji. Zalecenie Rady z 2012 r. w sprawie walidacji

⁽³⁾ Cedefop (2013). *Analysis and overview of NQF level descriptors in European countries [Analiza i przegląd deskryptorów poziomów KRK w krajach europejskich]*.

nieformalnego i pozaformalnego uczenia się będzie dla poszczególnych krajów impulsem do tworzenia ściślejszych powiązań pomiędzy ramami kwalifikacji a walidacją.

Wyzwania dla polityki

Wdrożenie NQF jest jeszcze na wczesnym etapie, a ich długofalowy efekt jest wciąż niepewny. Aby poszczególne kraje i osoby uczące się mogły w pełni odczuć korzyści z ich wprowadzenia, decydenci powinni skupić się na trzech najważniejszych kwestiach: **widoczności, integracji i zaangażowaniu rynku pracy**.

- Zwykli obywatele – uczniowie, studenci, rodzice, pracownicy i pracodawcy – nie zawsze mają świadomość istnienia NQF. Jednak w niektórych krajach (takich jak Czechy, Estonia, Irlandia, Portugalia i Wielka Brytania) podejmowane są działania w celu zwiększenia tej świadomości – na przykład pamiętając o umieszczaniu poziomów NQF i EQF na nowych świadectwach, dyplomach, w dokumentach Europass czy w bazach danych dotyczących kwalifikacji.
- Jeśli NQF mają poprawić dostęp do edukacji i szkoleń, znieść bariery pomiędzy podsystemami i doprowadzić do odnowienia programów nauczania i metod oceny, muszą być ściśle zintegrowane z innymi elementami polityki, takimi jak walidacja, poradnictwo, reforma programu nauczania i zasady dotyczące transferu punktów.
- Chociaż większość NQF jest tworzona przez sektor edukacji, do ich powszechnej akceptacji potrzebne jest zaangażowanie uczestników rynku pracy. Otwarcie ram na kwalifikacje zewnętrzne, w tym przyznawane przez sektor prywatny, może zachęcić do dialogu pomiędzy sektorami zatrudnienia i edukacji.

- W proces podejmowania decyzji dotyczących poziomów NQF powinni być na wszystkich etapach zaangażowani partnerzy społeczni. Na etapie opracowywania ram partnerzy społeczni powinni uczestniczyć w definiowaniu deskryptorów poziomu; podczas wdrażania mogą pomagać w ustalaniu, które kwalifikacje powinny zostać przypisane do poszczególnych poziomów. W praktyce integracja polityki i zaangażowanie rynku pracy również wymagają ścisłej współpracy pomiędzy różnymi służbami i ministerstwami.

Jak zwykle największym wyzwaniem jest zintegrowanie zasad polityki i narzędzi w jedną całość. Kwalifikacje nigdy nie mogą być jedynie kwestią edukacji.

Dodatkowe informacje i serwisy

Cedefop (2013): Analysis and overview of NQF level descriptors in European countries

Cedefop (2013): Qualifications at level 5: benefits for career and higher education

Bibliograficzna baza danych Biblioteki Cedefop: <http://www.cedefop.europa.eu/EN/Information-services/vet-bib-bibliographic-database.aspx>

Strony internetowe Cedefop: Understanding qualifications

CEDEFOP

Europejskie Centrum Rozwoju
Szkolenia Zawodowego

Nota informacyjna – 9083 PL

Nr kat.: TI-BB-13-009-PL-N

ISBN 978-92-896-1411-5, doi: 10.2801/52099

Cedefop © Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego, 2013 r.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Notatki informacyjne są publikowane w językach angielskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, niemieckim, polskim, portugalskim włoskim oraz w języku kraju pełniącego prezydencję UE. Aby otrzymywać je regularnie, należy wysłać wiadomość na adres: briefingnotes@cedefop.europa.eu

Inne notatki informacyjne i publikacje Cedefop są dostępne pod adresem: <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

P.O. Box 22427, 55102 Thessaloniki, GRECJA

Europe 123, Thessaloniki, GRECJA

Tel. +30 2310490111, Fax +30 2310490020

E-mail: info@cedefop.europa.eu

[visit our portal www.cedefop.europa.eu](http://www.cedefop.europa.eu)